

Carmen CIORNEA
Facultatea de Teologie - Universitatea „Ovidius”

SANDU TUDOR, THE MENTOR AND THE CATALYST OF SPIRITUAL MOVEMENT FROM ANTIM. THE EVOLUTION OF ASSOCIATION „BURNING ALTAR”

Case
Studies

Keywords

*Sandu Tudor,
Burning Altar,
Leather,
Spiritual movement,
Orthodox resistance,
Atheist communism*

JEL Classification

I20, K49, Z12

Abstract

The present paper, as announced in the title, aims to treat the Association „Burning Altar”, legal stage spiritual movement whose mentor is Sandu Tudor. The „Burning Altar” movement was a group of some of the most important intellectuals (theologians and laity) of the era that, given the deep ties of friendship between them, come together around common spiritual pursuits. The catalyst was Sandu Tudor.

Ostracized under communist totalitarianism, both secular intellectuals and clerics were aware of their duty to discover the deep spiritual levels of Christianity to provide a possibility of human survival as a person in the face of aggression of an aberrant modernity.

In our attempt to reconstruct a truthful image of „Burning Altar”, of that time, we conjunct the documents from the archive C.N.S.A.S. with memoir literature but also with the interview of the only person who, nowadays, can testify about what the prayer of the heart meant for students, but also for „elders” integrated in this spiritual movement - Father Nicolaie (Nicholas) Bordasiu.

INTRODUCERE

La o primă vedere și, simplificând, am putea considera că investigarea posturii lui Sandu Tudor de fondator și catalizator al grupului duhovnicesc de la Antim, care a constituit deja subiectul multor demersuri de cercetare, apărute după 1990, nu mai poate oferi substanța unui studiu original. Or, avem în față o problemă care nu și-a găsit până-n prezent soluția, și anume: Asociația „Rugul Aprins” a fost sau nu legal constituită? Eforturile fondatorului și ale apropiaților săi, membrii ai mișcării duhovnicesci de la Mănăstirea Antim, s-au soldat cu succes, știut fiind faptul că înființarea organizațiilor nonguvernamentale, cu scop educativ-religios, nu erau agreate de politica atee a regimului comunist? Pentru aceasta am socotit necesar să ne aplecăm asupra contextului cultural-politic al evoluției Asociației Rugul Aprins, de la înființare și până la scoaterea ei în afara legii. În ceea ce privește refacerea tabloului „Rugului Aprins”, grupare care a reunit intelectualii laici și clerici, aceasta nu a fost deloc facilă pentru că ea a presupus conjugarea receptării actuale – considerațiile foștilor corifei ai mișcării Rugul Aprins, aduse în spațiul public, după 1990, fie în volume, prefete memorialistice, fie în interviuri ocazionale – cu imaginea „Rugului Aprins” din perioada activității sale. Pe de altă parte, receptarea grupului de la Antim va presupune o polarizare a discursului, în sensul că perspectiva protagoniștilor sau a frecventatorilor mișcării duhovnicesci va fi concurată de viziunea atee a autorităților comuniste. Astfel, dovezile adăpostite în cele 11 volume ale dosarului 000202, fond Penal, Arhiva C.N.S.A.S., scot la lumină aspecte edificatoare cu privire la ce a însemnat fenomenul „Rugul Aprins” pentru membrii ei dar și pentru organele de partid și de stat. Semnalăm că lectura documentelor de Arhivă presupune din partea cititorului un atent exercițiu de interpretare, pentru a nu cădea în capcanele limbajului de lemn, instrument perfid de mistificare a realității, pe baza căruia se formulau capete de acuzare soldate cu ani grei de condamnare.

CONTEXTUL CULTURAL-POLITIC AL APARIȚIEI ASOCIAȚIEI ”RUGUL APRINS”

După 23 august 1944, regele Mihai încheie alianța dintre România și Germania și inaugurează o scurtă perioadă de liberalism politic deși comunismul începe să se prolifereze din ce în ce mai agresiv. Sandu Tudor reușește să coaguleze o grupare de intelectuali clerici și laici, care vor pune bazele mișcării duhovnicesci Rugul Aprins, un grup de rugăciune, care a încercat să se înregistreze ca asociație a cetățenilor, așa cum reiese din dosarul nr. 012956, fond Documentar, aflat în Arhiva

C.N.S.A.S. Participanții se adunau, la început, în fiecare duminică, după liturghie, și, ulterior, seara, după vecernie, pentru a asculta conferințele și a dezbate diferite teme de spiritualitate, subordonate supratemei „*îndumnezeirii omului prin rugăciunea continuă a Numelui lui Iisus, purtat de om în sine, cum L-a purtat Maica Domnului*” (†Antonie Plămădeală, 2002).

Conform statutului, scopul declarat al asociației a fost acela de a educa elevii teologi cu privire la cerințele morale și spirituale ale vieții monahale. În fapt, finalitatea grupării duhovnicesci s-a dovedit a fi redescoperirea, într-un mod intelectual specific, prin intermediul studiului și cercetării întemeiate pe texte patristice, filosofice și literare a sensului și posibilității rugăciunii și a practicii isihaste pentru omul modern, debusolat de multiplele metamorfoze ale ideologiilor vremii și alertați de perspectivele care se prefigurau în contextul sovietizării din ce în ce mai agresive a societății.

Iată de ce considerăm că gruparea Rugul Aprins a fost, totodată, o formă de rezistență a creștinismului ortodox împotriva unui totalitarism comunist care își întindea tentaculele veninoase la toate nivelurile și straturile societății. Activitatea religioasă a fost privită cu suspiciune de serviciile secrete comuniste încă de la început și aceasta deoarece, prin simpla ei natură, contravenea ideologiei totalitare. „Iubirea aproapelui” se traducea în limbajul securistic în *rezistența anticomunistă* manifestată, de cele mai multe ori, prin „sprijin pentru elementele legionare” iar instituțiile ecleziastice vor fi interpretate ca puncte de rezistență ideologică a religiei, unde se cultivă o atmosferă anticomunistă (*Aldine*, nr. 224, 22 iulie 2000). Cum propaganda ateistă a statului nu a reușea să diminueze influența pe care o exercita Biserica în rândul populației, acțiunea de obstrucționare și represaliile autorităților comuniste vor îmbrăca forme din ce în ce mai sălbatice și perfide.

Evident că, în aceste condiții, toți membrii asociației Rugul Aprins se poziționau în tabăra adversă, preocupările lor duhovnicesci lor fiind resemantizate de limbajul de lemn drept activitate subversivă, dușmănoasă democrației R.P.R., efect al bolii mistico-legionare.

„RUGUL APRINS” -SIMBIOZĂ ÎNTRE INTELECTUALII LAICI ȘI CLERICI

Binecuvântarea izvorâtă de la părintele Ioan Kulighin a oferit un spațiu al tradiției spirituale vii în care s-au intersectat căutările de adevăr ale intelectualilor laici cu setea de adevăr a unui grup de membri ai Bisericii. Această simbioză între cult și cultură a dat grupului Rugul Aprins de la Antim o configurație specifică, inconfundabilă. În viziunea părintelui André Scrima simbioza dintre intelectualii laici și clerici avea la bază următoarele

trei atribute: *libertatea* asocierii [nu exista nicio regulă sau ierarhie, „fără deliberări, fără programe prestabilite” (André Scrima, 1996)], bucuria de a verbaliza până la descoperirea cuvântului fratern împărtășit și, în fine, încercarea de a aduce o mutație calitativă timpului trăit prin instituirea unui nou cod de comunicare (André Scrima, 1996).

Grupul de la Antim este foarte important pentru că reprezintă o încercare de a constitui „un spațiu de ospitalitate fără opreliști” (André Scrima, 1996), menit să depășească fractura dintre latura intelectualilor laici și latura monastică, cu scopul de a asuma conținuturile tradiției spirituale răsăritene „dincolo de pitorescul și devoțiunea populară” (†Antonie Plămădeală, 2002), în contextul unei culturi deschisă spre universal. Așa cum aprecia părintele Roman Braga, fenomenul de la Antim presupune o interpretare din perspectiva lucrării Duhului Sfânt pentru că în pofida tentativei statului comunist ateu de a impune prototipul „omului nou”, fără conștiință, fără personalitate și iresponsabil, tentativă deliberată de a anula reperele spirituale tradiționale (Roman Braga, 1991), s-a produs această conjugare a forțelor elitelor laice și clericale care restabilesc coerența sistemului de valori în societatea românească. Cu alte cuvinte, se produce o mișcare de contrabalansare a forțelor pentru că deși în mediul exterior ființa umană era supusă zi de zi umilințelor și ostracizărilor alunecarea în interior, spre taințele inimii o fortifică, îi dă puterea spirituală de a rezista. Pr. André Scrima explica astfel nevoia aparte a intelectualilor de a reuni la Antim: „Aici erau precedați de propria lor dorință, de o cunoaștere deja trezită înăuntru: o așteptare făgăduită «tuturor» – deci și lor – se lăsa presimțită. Obstacolele, «încercările» chiar – concomitente inevitabile pentru asumarea unui mod de viață a ființei – căpătau sensul unei metodologii a devenirii, test de superioară asceză” (André Scrima, 1996).

Rugul Aprins consta în întâlniri zilnice, de obicei în biblioteca mănăstirii Antim din București. În ceea ce privește recunoașterea oficială, prin Tribunal, a Asociației Rugul Aprins literatura memorialistică oferă puncte de vedere distincte. Mitropolitul Antonie Plămădeală, Pr. André Scrima și Mihai Rădulescu susțin că Asociația nu a fost recunoscută juridic. Astfel, Mihai Rădulescu în lucrarea „Rugul Aprins” de la mănăstirea Antim la Aiud (Mihai Rădulescu, 1998) aprecia că ideea unei Asociații cu statut legal s-a ivit în timpul unei retrageri spirituale, la Govora, în vara anului 1946, însă autoritățile nu au aprobat întemeierea ei. Pe aceeași linie, André Scrima nota faptul că, în urma lecturii Arhivei Securității, a descoperit intențiile lui Sandu Tudor de a înregistra legal Asociația, care, însă, în opinia sa, au constituit un demers neizbutit (André Scrima, 1996). Mitropolitul Antonie Plămădeală preciza, la rândul-i, că nu știe dacă Rugul Aprins „a avut un caracter de Asociație, cu statut și

recunoaștere oficială prin Tribunal. Cred că mai degrabă nu” (†Antonie Plămădeală, 2002).

O poziție diametral opusă o adoptă Gheorghe Vasilescu care expunea următoarele: „în 1946, el [Sandu Tudor] a înregistrat această mișcare la Tribunal, ca pe o asociație cu caracter spiritual sub numele «Rugul Aprins». Recunoscută ca persoană juridică, ea a dobândit statut legal și dreptul de a susține conferințe publice într-un cadru autorizat, adică în incinta unui lăcaș bisericesc” (Gheorghe Vasilescu, 1999). Documentele inedite, descoperite în Arhiva Mănăstirii Antimului și în cea a Arhiepiscopiei Bucureștilor, reunite în *Taina Rugului Aprins. Scrieri și documente inedite*, volum de a cărui ediție s-a îngrijit profesorul Gheorghe Vasilescu, conțin informații care-i motivează aprecierea mai sus menționată. De exemplu, în scrisoarea adresată Patriarhului Nicodim, datată 12 februarie 1946, ce poartă semnătura gazetarului și scriitorului Sandu Tudor, a profesorilor universitari Alexandru Mironescu și Anton Dumitriu, medicilor Vasile Voiculescu și Gheorghe Dabija, precum și a publicistului și scriitorului Paul Sterian, se găsesc următoarele informații: „Astăzi facem un pas mai departe, constituindu-ne într-o asociație, recunoscută persoană juridică, sub denumirea Rugul Aprins al Maicii Domnului” (Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, 1999).

ASOCIAȚIA „RUGUL APRINS” ÎN DOSARELE SECURITĂȚII

Consultarea Arhivelor C.N.S.A.S. scoate la iveală noi probe, de natură să elucideze această problemă, care, așa cum reiese din rândurile anterioare, a generat multiple și variabile soluții. **Astfel, Filele dosarului nr. 012956, fond Documentar, conțin date edificatoare pe această temă.** În acest mod, din fila 2 a dosarului sus-amintit aflăm că, la data de 9 februarie 1946, Președintele Tribunalului Ilfov, Secția I Civilă, înainta cererea înregistrată sub numărul 9423 către Ministrul Afacerilor Interne în care erau specificate următoarele: „Avem onoarea a vă înainta actul constitutiv și statutele Asociației «RUGUL APRINS», cu sediul în București, Mănăstirea Antim din str. Antim, rugându-vă să binevoiți a vă da avizul asupra acordării personalității juridice pentru termenul de 27 februarie 1946 (Dosar nr. 580/946), spre cele legale” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 2). Din documentul nr. 803, din 5 mai 1947, aflat la f. 1, fond Documentar, dosar nr. 012956 aflăm că prin Cabinetul Ministrului Afacerilor Interne s-a cerut Direcției Generale a Poliției de la P.P.C. date cu privire la membrii din comitetul de constituire a Asociației, cu mențiunea: „că Domnul Ministru Subsecretar de Stat Marin Florescu recomandă

această asociație pentru a vă da avizul Dvs.” A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 1).

La data de 12 mai 1947, Ministerul Afacerilor Interne, Direcția Poliției de Siguranță, Serviciul Secretariat, Biroul 1, solicită Prefecturii Poliției Capitalei relații asupra asociației și, evident, asupra persoanelor care intră în componența acesteia: „*Avem onoarea a vă trimite alăturat, actul constitutiv și statutul Asociației «RUGUL APRINS» cu rugămintea de a ne raporta relații asupra asociației, a celor ce semnează actul constitutiv precum și avizul Dvs. asupra acordării personalității juridice*” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 3). Peste câteva săptămâni – 28 mai 1947 – se revine, de data aceasta fixându-se și un termen: „*Avem onoarea a vă ruga să binevoiți a ne raporta în termen de 48 ore, rezultatul ordinului nostru nr. 5189 S din 12 Mai 1947, cu privire la asociația «RUGUL APRINS»*” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 4).

Avizul va fi unul negativ, vigilența autorităților comuniste nelăsându-se *păcălită* de insolitul acestei organizații, ale cărei rațiuni de funcționare nu se încadrau ideologiei totalitare. Motivația acestei rezoluții negative făcea trimitere la prevederile art. 10, art. 32, art. 34 din legea persoanelor juridice. Astfel, legat de art. 32 se stipulau următoarele neconcordanțe: „*a. Nu este compusă din minimum 20 persoane (se compune numai din 12 persoane); b. Nu rezultă din statute cu claritate un spirit de organizare și o voință corporativă pentru realizarea unui scop bine definit; c. Asociația nu posedă un patrimoniu inițial, care să creeze posibilitatea unei acțiuni concrete sau difuzarea scopului propus; d. Prin art.2 punctul c. din statute, asociația prevede mărirea patrimoniului prin donații, subvenții și alte venituri similare*” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f.5, f. 7). Încălcarea art. 10 se înscria pe aceeași linie a neconstituirii garanției (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 5).

Se cuvine să adăugăm următoarele mențiuni: Comitetul asociației avea o componență de doar 6 persoane, respectiv: „1.-VASILE VASILACHE, Starețul Mănăstirii Antim; 2.-GHIUȘ BENEDICT, născut la 1904, în comuna Domnești-Putna, preot, domiciliat pe str. Antim, nr. 29; 3.-BUJOR NICOLAE, născut la 1915 în Piatra Neamț, student, domiciliat în str. Doinei, nr. 7; 4.-G-ral TETRAT TRAIAN, născut la 1893 în Ploiești, pensionar, domiciliat în str. Antim, nr.23; 5.-STERIAN PAUL, născut în București la 1904, **fost secretar general la Ministerul Economiei Naționale, în timpul regimului legionar**, domiciliat în Str. G.-ral Cristian Tell nr. 31; 6.-SANDU TUDOR, ziarist, **semnalat după 23 August pentru propagandă reacționară**”

(A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 7). Aceștia se adăugau alți 6, încadrați în comitetul de inițiativă: Sofian Boghiu, Gherasim Cristea, Teodor Bragalia, Alexandru Mironescu, Tanir Rădulescu și Dumitru-Mircea Ionescu (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 5). **Președintele Asociației** era desemnat starețul Antimului din acea vreme - **Vasile Vasilache**(A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 5, f. 7).

Scopul unei astfel de organizații este interpretat ca neclar și, cu siguranță, inadecvat unui context cultural și socio-politic dominat de cenzură și de conferințe pe obsedanta temă a *binefacerilor* comunismului și a *prieteniei* de la Răsărit: „*2.-De asemenea, nu îndeplinește prevederile art. 34, în sensul că obiectul și scopul asociației nu este clar redat în statute și nu este fixat cuantumul cotizațiilor. În ceea ce privește utilitatea asociației, nu se poate stabili prin statute niciun element de susținere din cauza confuziei termenilor de redare a scopului propus al asociației*” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 5, f. 7).

Concluzia era clară: Asociația nu corespundea criteriilor legale de constituire mai ales că două dintre persoanele care au semnat comitetul de constituire „*au avut o conduită politică antidemocratică*” iar „*Art. 10 din legea persoanelor juridice însă, condiționează această posibilitate a asociațiilor de autorizarea prin Decret Regal, dat pe baza unui Jurnal al Consiliului de Miniștri, autorizare pe care asociația trebuie să o posede în prealabil*”(A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 5, f. 7). (aspect care, credem noi, a jucat un rol decisiv în stabilirea rezoluției). Cele două persoane erau Sandu Tudor, în dreptul căruia se menționase faptul că după 23 august a fost reținut pentru „*propagandă reacționară*”, și Paul Sterian, care era trecut ca fost „*secretar general la Ministerul Economiei Naționale, în timpul regimului legionar*” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 5, f. 7).

După 1948, Părinții Benedict Ghiuș, Sofian Boghiu și Arsenie Papacioc sunt mutați, Patriarhul Justinian (Lucian Leuștean, 2009) urmărind prin această măsură să-i protejeze de eventualele repercusiuni. Sandu Tudor, devenit între timp Monahul Agaton va ajunge după gratii. Dar, odată eliberat, pildă a îndrăzelii spirituale, părintele Daniil își va continua lucrarea sa duhovnicească iar flăcărilor Rugului Aprins vor lumina, din nou, cu sporită vigoare, din larvele adăpostite de munții Moldovei, sufletele însetate de Adevăr ale clericilor, intelectualilor și studenților români creștin-ortodocși.

VIZIUNEA FONDATORULUI SANDU TUDOR ASUPRA LEGALITĂȚII ASOCIAȚIEI „RUGUL APRINS”

Aminteam la început faptul că personalitatea lui Sandu Tudor a constituit un subiect uzitat, în special, în recuperarea biografiei sale din ipostaza de fondator și catalizator al Rugului Aprins. De altfel, dincolo de orice divergențe, există o dimensiune, care nu se poate ignora, când vine vorba de evocarea subiectului nostru, și anume aceea de luptător pentru promovarea Ortodoxiei în dimensiunea duhovnicească și socială, înrădăcinate în orizontul liturgic, luptă care a constituit o constantă și ferventă preocupare a sa. De altfel, așa cum reiese din Arhiva C.N.S.A.S. comuniștii vor folosi articole din ziarul „Credința”, în care directorul Sandu Tudor semnase articole pe această temă, drept probe elocvente ale luptei sale anticomuniste (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 000202, vol. 1, f. 35).

Tot în sfera probelor ce atestă îndrăzneala sa spirituală se încadrează și organizarea, în plin război mondial, a retragerii spirituale de la Cernăuți, pentru ca, ulterior, sub privirea cruntă a unui stat comunist, totalitar și ateu să pună bazele mișcării duhovnicești „Rugul Aprins” de la Antim. Surprinde, poate, simbioza dintre intelectualitatea laică și elitele ecleziastice. Ce îi unea pe toți aceștia? Care era finalitatea acestor manifestări? În acei ani întunecați (ai Războiului Mondial și-apoi ai sovietizării din ce în ce mai agresive a țării) ființa umană resimțea acut nevoia de a-și prezerva umanitatea iar calea regăsirii surselor celor mai vii ale tradiției spirituale era de natură să apropie intelectualii laici și membrii Bisericii. Sandu Tudor a fost organizatorul, catalizatorul și coordonatorul acestor întruniri, unde participanții descopereau calea prin care puteau descoperi *sensul* unei existențe libere (†Antonie Plămădeală, 2002).

De altfel, în cadrul procesului lotului „*Teodorescu Alex. și alții*”, Părintele Daniil Sandu Tudor declara în fața anchetatorului că Asociația a fost instituită legal. Astfel, la interogatoriul din 12 august 1958, început la ora 8.00 și încheiat la 13.30, la întrebarea „*Declară ce activitatea dușmănoasă ai desfășurat împotriva orânduirii de stat democrat-popular din R.P.R?*” (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 000202, vol. 1, f. 35) răspundea: „*Încă din anul 1945, când eram călugăr în cadrul mănăstirii Antim din București, am înființat o asociație sub numele «Rugul Aprins»*” (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 000202, vol. 1, f. 35). În cadrul procesului-verbal de interogatoriu din 1 septembrie 1958 Părintele Daniil afirma că: „*În anul 1946, am înființat asociația «Rugul Aprins» de la mănăstirea Antim din București*” (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 000202, vol.1, f. 29).

Semnalăm neconcordanța anului înființării, eroarea, în opinia noastră, aparținându-i mai degrabă

anchetatorului care, probabil, dintr-un exces de zel, caracteristic organelor Securității comuniste, a devansat cu un an fapta ce, în terminologia limbajului de lemn, se încadra la „*activitate dușmănoasă, îndreptată împotriva orânduirii de stat democrat-popular din R.P.R.*” (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 000202, vol.1, f. 37).

Părintele Dumitru Stăniloae în *Notele scrise* adresate Președintelui Tribunalului în vederea aprobării recursului făcea trimitere la declarațiile membrilor fondatori ai Asociației, care susținuseră, pe parcursul anchetei, personalitatea juridică a organizației: „*La fila 31 din vol. I, se află declarația făcută de inculpatul Teodorescu Alexandru care afirmă că în anul 1945 el este acela care [în calitate – pe atunci de stareț al Mănăstirii Antim din București (semnalăm inexactitatea informației: Părintele Daniil Sandu Tudor nu a avut niciodată calitatea de stareț al Mănăstirii Antim) împreună cu preotul Ghiuș Vasile Benedict, cu Boghiu Serghie Sofian (starețul Mănăstirii Plumbuita) și cu prof. univ. Alexandru Mironescu, au înființat în București asociația religioasă «Rugul Aprins», printr-un act de constituire, autentificat de Tribunalul Ilfov, Secția Notariat, asociația fiind înscrisă în registrul de persoane morale și juridice al Tribunalului. Despre această asociație eu n-am avut niciodată cunoștință, întrucât în acea perioadă de vreme (1945), eu mă aflam la Sibiu, mutându-mă în București de abia în toamna anului 1947, când, la puțin timp după aceea (pe la începutul anului 1948, după declarațiile aceluiași Teodorescu Alexandru) asociația a fost desființată*” (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 000202, vol. 4, ff. 153-154).

Cu toate că arhivele au găsit soluția legată de legalitatea Asociației refacerea tabloului în afara contextului politic e de natură să conducă la o falsă evaluare. De altfel, raporturile legalitate vs. legitimitate din acea vreme erau supuse unei severe resemantizări și credem că pentru părintele Daniil (Sandu Tudor), paradigmă a rezistenței anticomuniste prin isihie, refuzul autorităților în drept de a legifera Asociația pe motiv că **obiectul și scopul asociației nu este clar redat în statute** nu a reprezentat o surpriză. Rugul Aprins, prin fondatorul său, va cunoaște o strălucire unică chiar și după 1958, când, dincolo de gratii, Părintele Daniil va parcurge, până în noaptea de 17 noiembrie 1962, ultimele clipe din anevoiosul drum către desăvârșire, profund încredințat că doar prin jertfă omul primește cununa biruinței.

CONCLUZII

Proclamarea statului comunist român a echivalat cu introducerea noului val de represiune împotriva credincioșilor ortodocși și, în special, a misticilor. Anul 1948 a adus dizolvarea „Rugului Aprins” și

arestarea multor membrii, mai ales, din rândul studenților. Și iată că, nu peste multă vreme, Sandu Tudor (Monahul Agaton) însuși va ajunge să limpezească înțelesurile rugăciunii neîncetate a inimii, celor care-l însoțeau pe calea urcușului spiritual, cărora le tâlcuia, astfel, paradoxul libertății din spatele grațiilor.

Prin urmare, chiar dacă Sandu Tudor și prietenii săi nu s-au lăsat descurajați de contextul socio-politic neprielnic și au insistat pentru a oferi Asociației personalitate juridică, așa cum au apreciat majoritatea memorialiștilor, acest lucru nu s-a putut împlini. Cu toate acestea, se cuvine să subliniem faptul că nerecunoașterea juridică n-a știrbit cu nimic legitimitatea Asociației „Rugul Aprins”, grup duhovnicesc ale cărui coordonate vitale țineau de cu totul alte rațiuni decât cele ale proximității juridice, sociale sau politice. Mărturiile corifeilor Rugului Aprins confirmă înscrierea grupării într-o traiectorie aparte, capabilă să ofere omului repere și stabilitate chiar și în acel context în care valorile erau tălmăcite printr-o lupă comunistă, totalitară și anticreștină.

REFERINȚE

- [1] † Plămădeală, Antonie (2002), *Rugul Aprins*, Ed. Arhiepiscopiei Sibiului, Sibiu, ediție electronică, p. 116.
- [2] Apud Vasile, Cristian (22 iulie 2000), „Autoritățile comuniste și problema mănăstirilor ortodoxe în anii '50”, în *Aldine* (supliment săptămânal al ziarului *România liberă*), an IV, nr. 224, pp. 2-3.
- [3] Pr. Scrima, André (1996), *Timpul Rugului Aprins. Maestrul spiritual în tradiția răsăriteană*, Ed. Humanitas, București, p.149.
- [4] *Ibidem*, pp. 172-173.
- [5] *Ibidem*, p. 149.
- [6] † Plămădeală, Antonie (2002), *op.cit.*, p. 129.
- [7] Pr. Braga, Roman (mai 1991), „Rugul Aprins”, în *Lumină lină*. Revista teologică a Episcopiei Ortodoxe Române din America și Canada, vol. 2, nr. 1-2, p. 122.
- [8] Pr. Scrima, André (1996), *op.cit.*, p. 149.
- [9] Rădulescu, Mihai (1998), „*Rugul Aprins*” de la mănăstirea Antim la Aiud, Ed. Ramida, București, p. 139.
- [10] Pr. Scrima, André (1996), *op.cit.*, p. 192.
- [11] † Plămădeală, Antonie (2002), *op.cit.*, p. 28.
- [12] Vasilescu, Gheorghe (1999), „Cuvânt înainte”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Taina Rugului Aprins. Scrieri și documente inedite*, ed. prof. Gheorghe Vasilescu, Ed. Anastasia, București, p. 12.
- [13] Tudor, Ieroschimonahul Daniil Sandu (1999), *op.cit.*, p. 92.
- [14] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 2.
- [15] *Ibidem*, f. 1.
- [16] *Ibidem*, f. 3.
- [17] *Ibidem*, f. 4.
- [18] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 5, f. 7
- [19] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 5.
- [20] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 7
- [21] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 5.
- [22] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 5, f. 7.
- [23] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 5, f. 7.
- [24] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 5, f. 7.
- [25] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 012956, f. 5, f. 7
- [26] Leuștean, Lucian, (2009) *Orthodoxy and the Cold War: Religion and political power in Romania, 1947-65*, Ed. Palgrave Macmillan, Hardcover.
- [27] A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 000202, vol. 1, f. 35
- [28] † Plămădeală, Antonie (2002), *op. cit.*, p. 13.
- [29] A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 000202, vol. 1, f. 35.
- [30] A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 000202, vol. 1, f. 35.
- [31] A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 000202, vol.1, f. 29.
- [32] *Ibidem*, f. 37..
- [33] A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 000202, vol. 4, ff. 153-154.